

Living Labs

Τι είναι ένα Living Lab

Ένα Living Lab είναι ένα οργανωμένο περιβάλλον στο οποίο πολίτες, χρήστες, επιχειρήσεις, δημόσιοι φορείς, ερευνητές και οργανώσεις συνδημιουργούν και δοκιμάζουν λύσεις σε πραγματικές συνθήκες. Δεν είναι μόνο χώρος ή εργαστήριο· είναι μια επαναλαμβανόμενη διαδικασία συνεργασίας, πειραματισμού και αξιολόγησης.

Πού αποσκοπεί

- Να ενσωματώσει τη γνώση και την εμπειρία των χρηστών στον σχεδιασμό.
- Να δοκιμάσει λύσεις μέσα στο πραγματικό κοινωνικό, οργανωτικό ή χωρικό περιβάλλον.
- Να συνδέσει φορείς που διαθέτουν διαφορετικές αρμοδιότητες, πόρους και γνώσεις.
- Να δημιουργήσει στοιχεία για βελτίωση, υιοθέτηση και κλιμάκωση μιας λύσης.

Βασικές προϋποθέσεις

Προϋπόθεση	Τι σημαίνει στην πράξη
Πραγματική πρόκληση	Υπάρχει σαφές ζήτημα με συγκεκριμένους ανθρώπους και πλαίσιο.
Ενεργός συμμετοχή χρηστών	Οι χρήστες συνδιαμορφώνουν και δεν περιορίζονται σε τελική αξιολόγηση.
Πραγματικό περιβάλλον	Η λύση δοκιμάζεται εκεί όπου πρόκειται να λειτουργήσει.
Πολλαπλοί φορείς	Συμμετέχουν δημόσιος τομέας, κοινωνία, αγορά και γνώση, όπου είναι σχετικό.
Επαναληπτική μάθηση	Τα ευρήματα οδηγούν σε αλλαγές και νέους κύκλους δοκιμών.
Κοινή αξία	Τα αναμενόμενα οφέλη και οι πιθανές επιβαρύνσεις είναι ορατά σε όλους.

Ο κύκλος λειτουργίας

Βήμα	Κύρια ενέργεια	Αποτέλεσμα
1 Οριοθέτηση	Πρόκληση, περιοχή, χρήστες και στόχοι.	Living Lab brief
2 Συγκρότηση	Εταίροι, ρόλοι, κανόνες και πόροι.	Σχήμα διακυβέρνησης
3 Κατανόηση	Έρευνα αναγκών και χαρτογράφηση συστήματος.	Κοινή εικόνα
4 Συνδημιουργία	Παραγωγή και επιλογή λύσεων.	Έννοιες προς δοκιμή
5 Πειραματισμός	Πρωτότυπα και δοκιμές σε πραγματικές συνθήκες.	Στοιχεία λειτουργίας
6 Αξιολόγηση	Αποτελέσματα, μάθηση και απόφαση.	Βελτίωση ή κλιμάκωση

Έλεγχος ετοιμότητας

- Υπάρχει σαφής πρόκληση και συγκεκριμένο πεδίο εφαρμογής;
- Οι τελικοί χρήστες μπορούν να συμμετέχουν ουσιαστικά;
- Υπάρχει ασφαλές πραγματικό περιβάλλον δοκιμής;
- Έχουν εντοπιστεί οι φορείς που χρειάζονται για την εφαρμογή;
- Υπάρχει χρόνος για περισσότερους από έναν κύκλους;
- Μπορούν να συλλεχθούν αξιόπιστα στοιχεία;
- Υπάρχει υπεύθυνος για δεοντολογία και προσωπικά δεδομένα;
- Υπάρχει ρεαλιστική προοπτική αξιοποίησης των αποτελεσμάτων;

Απόφαση

Αποτέλεσμα ελέγχου	Επόμενο βήμα
Οι περισσότερες απαντήσεις είναι Ναι	Προχωρήστε στην κάρτα οριοθέτησης.
Λείπουν χρήστες ή κρίσιμοι φορείς	Μην ξεκινήσετε δοκιμές· καλύψτε πρώτα το κενό συμμετοχής.
Δεν υπάρχει ασφαλές πραγματικό περιβάλλον	Ξεκινήστε με προσομοίωση ή χαμηλού κινδύνου πρωτότυπο.
Δεν υπάρχει διαδρομή αξιοποίησης	Διευκρινίστε ποιος μπορεί να υιοθετήσει ή να χρηματοδοτήσει τη λύση.

Όρια του Living Lab

Το Living Lab δεν αντικαθιστά τις κανονιστικές εγκρίσεις, την επιστημονική έρευνα, την κλινική δοκιμή ή τη δημόσια διαβούλευση όπου αυτές απαιτούνται.

Κάρτα οριοθέτησης Living Lab

Τίτλος

Περιοχή ή πραγματικό περιβάλλον

Κύριος φορέας και υπεύθυνος

Πρόκληση που θα αντιμετωπιστεί

Άνθρωποι που επηρεάζονται

Φορέας ή ομάδα	Ρόλος στο σύστημα	Τι συνεισφέρει	Τι χρειάζεται	Επιρροή
				Χαμηλή

Έλεγχος εκπροσώπησης

Ομάδα	Εκπροσωπείται;	Τρόπος συμμετοχής	Εμπόδιο πρόσβασης	Προσαρμογή
Τελικοί χρήστες	Ναι / Όχι			
Προσωπικό πρώτης γραμμής	Ναι / Όχι			
Υποεκπροσωπούμενες ομάδες	Ναι / Όχι			
Φορείς εφαρμογής	Ναι / Όχι			

Διακυβέρνηση και ρόλοι

Ρόλος	Ονοματεπώνυμο ή φορέας	Κύρια ευθύνη	Απόφαση που μπορεί να λάβει
Συντονιστής Living Lab			
Ιδιοκτήτης πρόκλησης			
Υπεύθυνος συμμετοχής			
Υπεύθυνος δοκιμών			
Υπεύθυνος δεδομένων			
Υπεύθυνος αξιολόγησης			

Κανόνες συνεργασίας

Θέμα	Συμφωνία
Τρόπος λήψης αποφάσεων	
Χρήση και ιδιοκτησία αποτελεσμάτων	
Δημοσίευση πληροφοριών	
Διαχείριση διαφωνιών	
Ένταξη νέου εταίρου	
Αποχώρηση εταίρου	

Πλάνο συμμετοχής

Ομάδα	Σκοπός συμμετοχής	Στάδιο	Μέθοδος	Συχνότητα	Υπεύθυνος

Επίπεδα συμμετοχής

Επίπεδο	Χρήση
Ενημέρωση	Οι συμμετέχοντες γνωρίζουν τι γίνεται και πώς χρησιμοποιούνται τα στοιχεία.
Συμβολή	Παρέχουν εμπειρίες, δεδομένα και ανατροφοδότηση.
Συνδημιουργία	Διαμορφώνουν ανάγκες, ιδέες, πρωτότυπα και κριτήρια.
Συναπόφαση	Συμμετέχουν στις αποφάσεις αλλαγής, συνέχισης ή διακοπής.

Επίπεδο	Χρήση
Συνυλοποίηση	Αναλαμβάνουν ρόλο στη λειτουργία και στην αξιοποίηση της λύσης.

Μέτρα προσβασιμότητας

Γλώσσα και τρόπος επικοινωνίας

Χρόνος, τόπος και υποστήριξη συμμετοχής

Πρόγραμμα συνδημιουργίας

Ερώτημα ή πρόκληση της συνεδρίας

Συμμετέχοντες

Στάδιο	Δραστηριότητα	Χρόνος	Υλικό	Παραδοτέο
Άνοιγμα	Σκοπός, κανόνες και κοινό πλαίσιο			
Εμπειρίες	Ανάγκες, εμπόδια και παραδείγματα			
Ιδέες	Παραγωγή διαφορετικών λύσεων			
Επιλογή	Κριτήρια και επιλογή για δοκιμή			
Πρωτότυπο	Απτή αναπαράσταση της λύσης			
Κλείσιμο	Αποφάσεις και επόμενα βήματα			

Καταγραφή ιδεών

ID	Ιδέα	Ανάγκη που καλύπτει	Ποιος συμμετείχε	Επιλέγεται
1				Ναι / Όχι
2				Ναι / Όχι
3				Ναι / Όχι
4				Ναι / Όχι
5				Ναι / Όχι

Κάρτα πειράματος σε πραγματικές συνθήκες

Τίτλος πειράματος

Έκδοση λύσης

Υπόθεση που ελέγχεται

Πεδίο	Συμπλήρωση
Πραγματικό περιβάλλον	
Χρήστες και αριθμός συμμετεχόντων	
Διάρκεια	
Τι ακριβώς αλλάζει	
Τι παραμένει σταθερό	
Δείκτες	
Μέθοδος συλλογής δεδομένων	
Κίνδυνοι και μέτρα	
Κριτήριο διακοπής	

Σχέδιο δοκιμής

Βήμα εμπειρί ας	Τι κάνει ο χρήστης	Τι κάνει ο φορέας	Τι παρατηρούμε	Δεδομένα
1				
2				
3				
4				
5				
6				

Πριν από την έναρξη

- Έχουν δοθεί οι απαιτούμενες πληροφορίες και συγκαταθέσεις.
- Έχουν ελεγχθεί ασφάλεια, προσβασιμότητα και προστασία δεδομένων.
- Οι εργαζόμενοι γνωρίζουν τον ρόλο τους και πότε σταματά η δοκιμή.
- Υπάρχει εναλλακτική διαδικασία εάν η δοκιμή αποτύχει.
- Έχει οριστεί τρόπος υποβολής παραπόνου ή αναφοράς προβλήματος.

Ημερήσια καταγραφή

Ημερομηνία	Συμμετέχοντες	Συμβάν ή εύρημα	Άμεση ενέργεια

Πλαίσιο αξιολόγησης

Διάσταση	Ερώτημα	Δείκτης	Πηγή δεδομένων	Στόχος
Χρησιμότητα	Λύνει ουσιαστική ανάγκη;			
Εμπειρία	Είναι κατανοητή και προσβάσιμη;			
Αποτελεσματικότ ητα	Παράγει το επιθυμητό αποτέλεσμα;			
Εφικτότητα	Μπορεί να λειτουργήσει με τους διαθέσιμους πόρους;			
Δικαιοσύνη	Ποιος ωφελείται ή επιβαρύνεται;			
Βιωσιμότητα	Μπορεί να συνεχιστεί μετά τη δοκιμή;			

Αρχική και τελική μέτρηση

Δείκτης	Αρχική τιμή	Τελική τιμή	Μεταβολή	Ερμηνεία

Πίνακας μάθησης

ID	Εύρημα	Στοιχεία	Ποιους αφορά	Σοβαρότητα	Αλλαγή
1					
2					
3					
4					
5					
6					

Ανασκόπηση κύκλου

Τι λειτούργησε και πρέπει να διατηρηθεί

Τι δεν λειτούργησε

Τι δεν περιμέναμε

Ποια νέα ερώτηση προέκυψε

Επόμενος κύκλος

Αλλαγή	Εύρημα που την τεκμηριώνει	Υπεύθυνος	Προθεσμία

Απόφαση ολοκλήρωσης

Απόφαση	Πότε επιλέγεται
Νέος κύκλος	Χρειάζονται αλλαγές και πρόσθετη δοκιμή στο ίδιο περιβάλλον.
Διεύρυνση δοκιμής	Τα βασικά στοιχεία είναι θετικά και χρειάζεται μεγαλύτερη ποικιλία χρηστών ή συνθηκών.
Ενσωμάτωση	Η λύση είναι επαρκώς τεκμηριωμένη και υπάρχει φορέας εφαρμογής.
Κλιμάκωση	Υπάρχουν στοιχεία, πόροι και σχέδιο προσαρμογής σε άλλα περιβάλλοντα.
Παύση	Λείπουν πόροι, εγκρίσεις ή κρίσιμες προϋποθέσεις.
Διακοπή	Οι κίνδυνοι ή τα αρνητικά ευρήματα υπερτερούν της αναμενόμενης αξίας.

Τελική απόφαση

Αιτιολόγηση με βάση τα στοιχεία

Checklist κλιμάκωσης

- ☐ Έχει περιγραφεί ποιο στοιχείο της λύσης είναι σταθερό και ποιο προσαρμόζεται.
- ☐ Υπάρχει φορέας που αναλαμβάνει λειτουργία και χρηματοδότηση.
- ☐ Έχουν τεκμηριωθεί κόστος, δεξιότητες, υποδομές και θεσμικές απαιτήσεις.
- ☐ Έχουν αξιολογηθεί επιπτώσεις σε διαφορετικές ομάδες.
- ☐ Υπάρχει σχέδιο μεταφοράς γνώσης, παρακολούθησης και ανατροφοδότησης.

Σύντομο παράδειγμα

Παράδειγμα Living Lab σε δημόσια βιβλιοθήκη: η βιβλιοθήκη, οι κάτοικοι, το προσωπικό, τοπικοί δημιουργοί και κοινωνικοί φορείς συνδημιουργούν έναν νέο χώρο μάθησης και κατασκευών.

Στάδιο	Εφαρμογή
Οριοθέτηση	Πρόσβαση κατοίκων σε δημιουργικές δραστηριότητες και ψηφιακές δεξιότητες.
Συνδημιουργία	Εργαστήρια με διαφορετικές ηλικίες και ομάδες της περιοχής.
Πρωτότυπο	Προσωρινός χώρος με λίγα εργαλεία και μικρό πρόγραμμα δραστηριοτήτων.
Πραγματική δοκιμή	Λειτουργία σε επιλεγμένες ημέρες με καταγραφή συμμετοχής, εμποδίων και υποστήριξης.
Μάθηση	Αλλαγές στο ωράριο, στον εξοπλισμό, στην προσβασιμότητα και στους ρόλους του προσωπικού.
Απόφαση	Σταδιακή ενσωμάτωση και συνεργασία με τοπικούς φορείς για συνέχιση.